

KRONIK

BIBLIOFILIEN OG KRIGEN

Ogsaa indenfor Bibliofilien har Krigen sat sine Spor. Under det forrige Kaos 1914—18 og de følgende Aar konstateredes stigende Interesse for gode Bøger, Pengerigeligheden tillod i højere Grad Publikum at tilfredsstille deres Trang, og den stigende Efterspørgsel betød højere Priser. Paa ganske samme Maade er det gaaet denne Gang, omend Forholdene ikke har været helt de samme.

Det er som sidst Poesi og Prosa i originale Udgaver, der stærkest har været udsat for Efterstræbelse. Spærretid og Mørklægning befordrede Hjemmelivet, man søgte *Læsestof*. Og da alle vil have det bedste, der nu engang kun eksisterer i samme Omfang som oprindelig publiceret, maa denne Jagt nødvendigvis tvinge Priserne i Vejret paa gode Forfatteres Værker i Førstetryk. Den Forfatter, hvis Værkers Værdsættelse er undergaaet størst Forandring i Besættelsesaarene, er *Kaj Munk*. Hans Bøger var vel allerede tidligere betalt med antagelige Priser. Men endnu i Januar 1944 var dog Originaludgaver af enkelte af hans Skrifter at købe i Sortimentsboghandelen. Mordet paa den Digter, der for Danmark blev Symbolet paa Ordets Frihed, satte et afgørende Skel i Værdsættelsen af hans Bøger. Hans Produktion var nu afsluttet, man kunde se Grænserne for en Specialsamlings Omfang. Og siden er Priserne paa Originaludgaver af hans bedre Ting og Smaatryk mangedoblet — man synes undertiden til det urimelige. Man har aldrig set nogen anden dansk Forfatters Bøger være udsat for en tilsvarende Mangedobling af den oprindelige Pris paa saa faa Aar. Om Vurderingen vil holde, kan kun Tiden vise. Personlig tror jeg det ikke.

En anden Forfatter, hvem ydre Omstændigheder har bragt større Efterstræbelse, er *Johs. V. Jensen*, hvis Originaludgaver — man kan vist sige siden Aarhundredskiftet — har været mere og mere værdsat, ene med Undtagelse af Hovedværket fra 1906, *Digte*, der før Krigen var at købe i fejlfrie Eksemplarer for 12—15 Kr. Det var en Urimelighed, som da heller ikke eksisterer mere. Tildelingen af Nobels Digterpris for 1944 har i høj Grad forøget Efterspørgslen efter denne Forfatters Produktion, hvis bedste Bøger er steget stærkt.

Et Omraade, der ogsaa er blevet meget dyrket under Krigen, er Publikationer udgivet i særligt fornemt Udstyr og i begrænset Oplag. Som en Reaktion mod Tilværelsens uskønne Realiteter søgte man Fornyelse i Bogens Harmoni. Et Resultat heraf var, at vore Bogkunstnere aldrig tidligere har været saa travlt beskæftiget som i disse Aar, og Publikum ikke oplevet saa mange illustrerede Bøger i Danmark som nu. Og selv om ikke alt lykkedes, er der dog Grund til at regne med, at baade udøvende Kunstnere og Bogproducenter herigennem har vundet en Erfaring, der vil komme dansk Bogfremstilling til gode i de kommende Aar, naar selve Fremstillingen ikke mere byder de samme Vanskeligheder som nu.

Den større Boginteresse har ogsaa haft Betydning for den ældre og helt gamle Litteratur. Men selv om dette nok har sat sine Spor i Bøgernes Vurdering, er Prisstigningen her dog ikke saa betydelig som for Skønlitteraturens Vedkommende. Hertil kommer endda, at det kun er meget lidt af den ældre Litteratur, der har været fremme i Handelen i Krigsaarene. Samlerne har med Rette antaget, at de bedre Ting ikke kunde blive udsat for Værdiforringelse, og har beholdt deres Bøger. Et og andet vil dog nok komme frem i de kommende Aar. »Til denne deres større Forgængelighed bør unægtelig den første og væsentligste Aarsag søges i Eksemplarenes Faaehed,« siger Vedel Simonsen i 1813 om vore gamle Haandskrifter, men efterhaanden gælder det næsten ogsaa de ældre trykte Bøger. Deres Antal decimeres stadig — Krigen har ogsaa denne Gang i høj Grad bidraget hertil — og da de interesseredes Antal er konstant voksende, hvad der næppe vil ændre sig, maa man regne med, at den jævnt stigende Vurdering, som begynder omkring 1910, vil fortsætte. Ydre Omstændigheder *kan* selvfølgelig periodisk spille ind, men i den forløbne Del af dette Aarhundrede har selv saadanne Forhold ikke formaaet at gøre større Indflydelse gældende.

Det bør ogsaa nævnes, at den almindelige Varemangel har influeret paa visse Boggrupper, nemlig *indbundne* Bøger og *udenlandsk* Litteratur. Før Krigen anvendte Bogbinderne praktisk taget kun indførte Skindsorter til de haandforarbejdede Bind. De spærrede Grænser betød, at de bestaaende Lagre af baade Skind og af Bogbinderens øvrige Materialer snart var tomme, det blev vanskeligt og kostbart at faa sine Bøger i gode Bind, hvorfor det bogkøbende Publikum tog større Hensyn til, om Eksemplarerne var vel indbundne.

Af den udenlandske Litteratur har vi stort set været henvist til at klare os med, hvad der allerede fandtes i Landet den 9. April 1940. Det gav stor Kappelstrid om de enkelte forhaandenværende Eksemplarer, som ofte steg væsentlig i Pris. Hvordan Vurderingen af de samme Værker laa i deres Oprindelsesland i disse Aar, havde vi ikke Mulighed for at følge. Men de ret udførlige Efterretninger, ogsaa i Form af Kataloger, som er modtaget i de sidste Maaneder, viser dog, at Køberne ikke har større at fortryde. Bøgerne i de krigshærgede Lande er nemlig oftest steget langt mere end de samme Værker er det herhjemme. Hertil har naturligvis ogsaa det meget store Antal af ødelagte Eksemplarer bidraget.

Bøger er altsaa blevet dyrere under Krigen. Og det er Bogkøberne selv, der har forhøjet Prisen. Et af de Steder, man lettest følger Publikums Ønsker, er paa Auktionerne. Det er kun en ganske ringe Del af det antikvariske Bogsalg, der gaar over Auktionsbordet. Naar denne Del imidlertid bliver saa stærkt bemærket, skyldes det, at det her er Bogkøberne selv, der bestemmer, hvad de vil betale for Bøgerne. Paa Auktionen fortsætter Prisen stadig opefter, saalænge der blot er to, der fortsat vil give mere for at komme i Besiddelse af den attraaede Genstand. Det er ganske vist i det væsentlige kun Hovednumrene, der er udsat for større Kappelstrid, men ogsaa kun dem, der bliver bemærket og publiceret. En saadan offentliggjort høj Pris kalder i Reglen andre Eksemplarer frem i Handelen, men Sælgeren forlanger hos Antikvaren sit Værk betalt i Forhold til Auktionsprisen, og Antikvaren, hvis Opgave det er at skaffe de ønskede Bøger i tilstrækkeligt Antal til sine Kunder, maa betale. Og det maa den nye Køber ogsaa. Saadan stiger Bogpriserne.

Vil denne Vurdering nu holde sig? Ja, for visse Grupper vil den utvivlsomt. Flere er allerede omtalt. Selve Krigens Afslutning betød afgjort ikke nogen Nedgang i Bøgers Værdsættelse, heller ikke Pengevekslingen i Juli 1945 kom — som af nogle antaget — til at sætte Spor. Tværtimod synes de allerseneste Maaneder snarere at vise Tegn til yderligere Efterstræbelse af gode Bøger. Men hvordan vil det gaa i Fremtiden?

Da Derouten efter forrige Krig satte ind, var det indenfor Bøgernes Verden navnlig Skønlitteraturen, det gik ud over. Men om det vil gaa paa tilsvarende Maade denne Gang, er maaske tvivlsomt. I det mindste næppe i saa stor Udstrækning som sidst. Vore Bogsamlere er i de sidste femogtyve

Aar naaet langt videre i Samlerkultur, og deres Indkøb er nu langt mere præget af Kritik end tidligere. Det har foranlediget, at det kun sjældent er Ligegyldighederne, der er steget i større Omfang. Hertil kommer, at vort Land i de mørklagte Aar har faaet en Hær af nye Læsere, hvoraf mange er blevet til virkelige Bogsamlere. Og omend nogle af disse nok vil falde fra, vil mange dog heller ikke i Fremtiden undvære den stille Glæde, der er Bogsamlernes. Det er en af de faa gode Ting, Krigen bragte os.

VOLMER ROSENKILDE